

Problem naruszenia miru domowego w związku z zarządzeniem kontroli operacyjnej

Dr Marek Chrabkowski

Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego
w Gdyni

Rosnąca atrakcyjność podsłuchu mieszkaniowego

1. Wysokie ryzyko podsłuchu telefonicznego brane jest pod uwagę w działalności przestępczej.
2. Bezpośrednia komunikacja ciągle uważana jest za wolną od podsłuchów.
3. Mury własnego mieszkania stwarzają poczucie azylu i sprzyjają ujawnianiu interesujących organy ścigania informacji.
4. Poczucie wolności od ingerencji innych podmiotów podświadomie wpływa na zaniżenie standardów ostrożności.

Międzynarodowe podstawy prawne dotyczące ochrony miru domowego

Art. 8 ust. 1 EKPCz - Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

Art. 17 ust. 1 MPPOP - Nikt nie może być narażony na samowolną lub bezprawną ingerencję w jego życie prywatne, rodzinne, dom czy korespondencję ani też na bezprawne zamachy na jego część i dobre imię.

Art. 7 KPPUE - Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się.

Krajowe podstawy prawne dotyczące ochrony miru domowego

Art. 50 zd. 1 Konstytucji RP - Zapewnia się nienaruszalność mieszkania.

Art. 193 K.k. – Kto wdziera się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Prawo do ochrony miru domowego nie jest prawem absolutnym

Art. 8 ust. 2 EKPCz przewiduje wyjątki dotyczące przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

Art. 50 zd. 2 Konstytucji RP - Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Legalność naruszenia miru domowego przez organy państwa

1. Art. 50 zd. 2 Konstytucji RP wskazuje, że legalność ingerencji w mir domowy zdeterminowana jest celem, którym jest **przeszukanie**.
2. Art. 50 zd. 2 Konstytucji RP określa **przesłanki formalne** legalnego naruszenia miru domowego .
3. Zgodnie z definicją leksykalną przeszukanie polega na szukaniu kogoś lub czegoś poprzez przeglądanie pomieszczeń albo przerzucenie rzeczy np. w szufladzie.

Przepisy Konstytucji RP a sprawa ingerencji w mir domowy

1. Art. 31 ust.3 Konstytucji RP stanowi, że ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie **dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego**, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób.
2. Przepis ten określa jedynie **zbiór przesłanek materialnych**.
3. Przepis ten nie stanowi podstawy pozwalającej na wyprowadzenie z niego jakichkolwiek alternatywnych przesłanek formalnych, uprawniających do ingerencji w mir domowy.

Relacje występujące pomiędzy przepisami 50 i 31 ust. 3 Konstytucji RP

1. Art. 31 ust. 3 Konstytucji RP pełni **rolę komplementarną** w stosunku do przepisu artykuł 50 Konstytucji RP.

2. Ingerencja w prawo do nienaruszalności mieszkania będzie ingerencją legalną, jeżeli obok przesłanek formalnych wymienionych w art. 50 zd. 2 Konstytucji RP wystąpi przynajmniej jedna przesłanka materialna z tych wyliczonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Przepisy o kontroli operacyjnej milczą na temat możliwości ingerencji w mir domowy

1. Przepisy ustaw pragmatycznych dotyczących kontroli operacyjnej dopuszczają możliwość instalowania w sposób tajny, w określonym miejscu, urządzeń rejestrujących dźwięk lub obraz.
2. Brak w tych przepisach wyrażonego *expressis verbis* umocowania do ingerencji w mir domowy przy montażu instalacji podsłuchowej.
3. Skoro organy państwa mogą naruszyć mir domowy wyłącznie w celu przeszukania to **czy można wtargnięcie w przestrzeń chronioną usprawiedliwić potrzebą montażu urządzeń podsłuchowych?**

Interpretacja przepisów ingerujących w sferę praw i wolności człowieka

1. Obowiązek działań organów władzy publicznej **na podstawie i w granicach prawa** (art. 7 Konstytucji RP) wyklucza możliwość wyinterpretowania uprawnień, np. jako wynik wnioskowania z celu na środki.
2. Jeżeli ustawodawca uprawniał organ do naruszenia tajemnicy komunikowania wcale nie oznacza, że pozwolił przy realizacji tej kompetencji na ingerencję w inne dobra prawnie chronione.

Interpretacja przepisów ingerujących w sferę praw i wolności człowieka

3. Wszelkie regulacje określające kompetencje organów państwowych do ingerencji w sferę praw i wolności obywatelskich **nie mogą być interpretowane rozszerzająco**, zgodnie z zasadą *exceptio est strictissimae interpretationis*.

4. Zakazy i nakazy wynikające z przepisów ingerujących w sferę wolności jednostki, powinny być **wyraźnie określone**.

Interpretacja przepisów ingerujących w sferę praw i wolności człowieka

5. W przypadku gdy z przepisu nie można wyprowadzić jednoznacznie zakazu lub nakazu postępowania, obowiązuje powszechnie uznana w państwach demokratycznych zasada ***in dubio pro libertate***.

6. Nawet gdyby ustawodawca zdecydował się na ustawowe uregulowanie kwestii ingerencji w mir domowy przy montażu urządzeń podsłuchowych, to byłoby to **niezgodne z Konstytucją RP**.

Wyodrębnienie dwóch kategorii naruszeń miru domowego

Naruszenie miru domowego przez organy władzy państwowej może mieć charakter:

aprioryczny i aposterioryczny

Aprioryczne naruszenie miru domowego

1. Uruchomienie podsłuchu mieszkaniowego po uprzednim fizycznym wdarcu się w sferę chronioną mirem domowym oznacza **ingerencję w to dobro prawne**.

2. Przy apriorycznym naruszeniu miru domowego ingerencja w to dobro następuje przed ingerencją w tajemnicę komunikowania.

3. Aprioryczne naruszenie miru domowego przy kontroli operacyjnej jest nieuprawnionym zachowaniem, a w związku z tym jest **działaniem nielegalnym**.

Aposterioryczne naruszenie miru domowego

1. Uruchomienie podsłuchu mieszkaniowego bez fizycznego wdarcia się w sferę chronioną mirem domowym nie oznacza, że takie działanie jest indyferentne dla tego dobra prawnego.
2. Podsłuchiwanie rozmów w pomieszczeniu objętym ochroną miru domowego też stanowi naruszenie tego dobra prawnego.
3. Aposteriorczne naruszenie miru domowego przy kontroli operacyjnej jest nieuniknionym **skutkiem realizacji ustawowych kompetencji** i jako takie nie jest działaniem nielegalnym.

Wniosek 1

Funkcjonariusze podejmujący czynności operacyjne, związane z założeniem podsłuchu mieszkaniowego w ramach kontroli operacyjnej, są aktualnie zobligowani do zastosowania takich metod, które pozwalają na przełamanie tajemnicy komunikowania się **bez apriorycznego naruszenia przestrzeni chronionej mirem domowym.**

Wniosek 2

Aposterioryczne naruszenie miru domowego przy kontroli operacyjnej jest nieuniknionym **skutkiem realizacji ustawowych kompetencji** i w związku z takim charakterem nie może zostać uznane za działanie nielegalne.

Uniwersytet
Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

NAUKOWE
CENTRUM
PRAWNO
INFORMATYCZNE

Dziękuję za uwagę!